

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:703

av Lotta Finstorp (M)

Patientens rätt att välja vård och vårdgivare

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om patienters rätt att välja vård och vårdgivare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Efter ett förslag från alliansregeringen beslutade riksdagen, i enlighet med proposition 2008/09:74, att landstingen från den 1 januari 2010 skulle utforma vårdval inom primärvården så att alla som är bosatta inom landstinget kan välja utförare. Syftet med vårdvalssystemet var att öka patienternas valfrihet och att underlätta för nya vårdgivare att etablera sig i primärvården med offentlig ersättning. Den fria etableringsrätten har medfört klart förbättrad tillgång till vårdcentraler i Sverige.

Patientlagen trädde i kraft vid årsskiftet 2014/15, och syftet är att stärka patientens makt och inflytande över sin egen vård. Lagen innebär bland annat rätt att fritt välja öppenvård över hela landet, även sådan vård som inte ingår i det egna landstingets utbud. Patienten har rätt att få en behandling som inte finns hemma och kan välja såväl mellan alla landsting som mellan alla privata vårdgivare med ett vårdavtal.

Den nya regeringen föreslog i propositionen Upphävande av kravet på vårdvalssystem i primärvården (prop. 2014/15:15) att den fria etableringsrätten, och därmed också valfriheten, skulle avskaffas inom primärvården. Motivet till förslaget var följande: ”Regeringen är positiv till valfrihet och mångfald i välfärdssektorn men det är kvaliteten i verksamheten som är det viktigaste. Skattemedel ska användas för att utveckla välfärden, inte för att berika enskilda företag eller enskilda individer.”

Av resonemanget följer att det borde införas ett allmänt förbud mot att tillämpa vårdval och valfrihetsmodeller. Om man tror att rätten att välja vårdcentral resulterar i en generellt sämre kvalitet i vården borde det inte alls vara tillåtet med vårdval.

I en intervju i Svenska Dagbladet den 4 oktober 2014 säger statsrådet att det inte längre ska vara möjligt för vårdcentraler att ”välja sina patienter”. Någon vetenskaplig grund för påståendet att så sker saknas i dagsläget.

I propositionen anfördes också argument om att vårdvalet utgjorde en inskränkning i det kommunala självstyret och begränsade landstingens möjligheter att utveckla egna modeller. ”Regleringen om kravet på vårdvalssystem i primärvården (...) utgör emellertid en inskränkning av det kommunala självstyret då det har satt upp hinder för sjukvårdshuvudmännens möjligheter att utforma och utveckla egna modeller för en god primärvård med medborgarnas rätt till en god vård i centrum.”

Inskränkningen i det kommunala självstyret måste ändå betraktas som ganska begränsad, vilket belystes när reformen beslutades i enlighet med propositionen Vårdval i primärvården (prop. 2008/09:74). Landstingen har haft en stor variation vid utformningen av modeller och har kunnat tillämpa dem efter lokala förutsättningar i sådan omfattning att många i stället har efterfrågat ökad likformighet.

Om den fria etableringsrätten betraktas som en orimlig inskränkning av det kommunala självstyret måste patientlagen vara det i ännu större utsträckning. Med den nya patientlagen följer nämligen inte bara en lagstadgad rätt att välja mellan offentligt finansierade vårdgivare i hela landet utan också att man har rätt till vård som går utöver det lokalt beslutade vårdutbudet.

Lagrådet har den 25 november 2014 riktat stark kritik mot lagförslaget, både av beredningsmässiga skäl och av lagtekniska skäl. Frågan är därför relevant om huruvida regeringen avser att göra ett nytt försök att upphäva vårdvalet i primärvården.

Att föreslå ändringar i hälso- och sjukvårdslagen och lagen om valfrihetssystem så att privata vårdgivare ska kunna få en lägre ersättning för samma uppdrag som offentliga vårdgivare såsom regeringen har varit inne på är dessutom högst oetiskt. Och det gynnar definitivt inte en positiv utveckling av kvalitet, jämlik vård och konkurrensneutralitet. Om enskilda landsting avvecklar valfriheten i det egna landstinget samtidigt som invånarna har en lagstadgad rätt att fritt söka vård utanför det egna landstinget blir det dessutom en matematik som är svår att få ihop.

Lotta Finstorp (M)